

Diagnostika rodinného prostředí žáka

Obecné chyby, které se projevují během diagnostikování:

- **Projekce** – učitel promítá své vlastní psychické procesy a stavy, motivy a vlastnosti do druhého člověka (žáka); často si učitel myslí, že žák dokáže pochopit totéž co on sám, a to stejným postupem uvažování
- **Individuální subjektivní zkreslení** – učitelé mají sklon posuzovat lidi zkresleně, vidět v nich nepříznivé vlastnosti nebo naopak
- **Předsudky** – u učitelů velmi časté, aniž je dokáží vysvětlit; např. příslušnost žáka k určité národnosti či sociální skupině, které podle obecně rozšířeného vlivu přisuzujeme nějaké jednání nebo chování
- **Haló-efekt** – první dojem, který se bohužel stává často trvalým; obtížně změnitelným

- **Stereotypizace** – častá u učitelů, kteří učí velmi mnoho dětí v různých třídách; pomáhají si tím, že děti zařazují do některého z několika schémat (typů), se kterými se dosud často setkávali (např. podle prospěchu, nadání, svědomitosti atd.)
- **vysvětlování projevu osobnosti jedinou příčinou** – často se jednoznačně usuzuje z žákovy výkonu na jeho schopnosti, z jeho chování na „vychovanost či nevychovanost z rodiny“, na jeho charakterové vlastnosti atd.
- **přeceňování psychických vlastností a podceňování situačních vlivů** – interpretování lidského jednání na základě psychických podmínek a naopak.

- ***Předpoklad neměnnosti psychických vlastností, přehlížení možností dalšího vývoje osobnosti*** – učitel si vytváří o žákovi relativně statický obraz, odpovídající krátkému úseku jeho vývoje.
- ***Diagnostika rodiny***
- jde o téma rodinné výchovy, ale rodina má takový velký vliv na žáka, že její vlivy nelze při diagnostikování žáka opomíjet

Rodina by měla především fungovat ve 4 oblastech:

- ***Osobní oblast***
 - ***Manželské a partnerské fungování***
 - ***Rodičovské fungování***
 - ***Socioekonomické fungování***
-
- ***Jak to zjistím?***
 - Nejlépe rozhovorem s rodiči, někdy také dotazníkem
 - Lze i z rozhovoru s dítětem, v jeho řeči se často objevují náznaky, jak rodina žije...

Jak takový rozhovor vést?

- Rodiče musí vědět, proč přicházejí do školy na konzultaci, co se děje, jaký je problém
- Navázání kontaktu musí být v pozitivním duchu
- Chceme-li zjistit nějaké závažné údaje o dítěti a rodině, musíme zajistit klid a intimitu prostředí (tzn. neodbíhat během rozhovoru zvedat telefony ☹ !)
- Pozor! Nejde o přátelské popovídání, musíme vědět, co chceme zjistit a čeho dosáhnout!
- Mnohmluvné rodiče usměrňujeme k tématům, která chceme řešit; málomluvným rodičům poskytneme dostatek času na promýšlení odpovědí

Co můžeme z takového rozhovoru či dotazníku zjistit?

- Zdravotní stav (otázky nelze pokládat přímo, vždy oklikou!)
- Vztahy v rodině
- Sourozenci
- Styly výchovy v rodině
 - ◆ *Nezralá rodina*
 - ◆ *Přetížená rodina*
 - ◆ *Ambiciózní rodina*
 - ◆ *Perfekcionistická rodina*
 - ◆ *Autoritářská rodina*
 - ◆ *Rozmazlující rodina (protektivní rodina)*

- ◆ *Liberální a improvizující rodina*

- ◆ *Odkládající rodina*

- ◆ *Disociovaná rodina*

- Způsob výchovy

- Vztah rodičů k případným výchovným obtížím a reakce na ně

- Příprava na vyučování

- **POZOR!** Uvádí-li dítě, že má strach z učitele, může to být pouze signálem nesprávně volených kontaktů nebo osobnostního nesouladu mezi dítětem a učitelem.

Záznamy z vedení diagnostického rozhovoru

- Nejlépe v písemné formě, na formulář, který si učitel za tímto účelem vyrobí
- V bodech tam bude zapsáno zhruba vše podle předcházející osnovy
- Základní anamnestické údaje o dítěti
- Lze přiložit i např. písemné práce, kresby atd. které se k tématu vztahují a dítě vykazuje některé odpovědi v jeho činnosti a výsledcích

Co prostudovat ke zkoušce:

- ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán. Praha, Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X. str. 117 -123
- ČÁP, J.; MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha, Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X. str.365-371
- Typologie rodičů podle Rabušicové

Typologie rodičů podle Rabušicové

- K této typologii došla na základě výzkumu, který realizovala mezi rodiči metodou dotazování
- Rozlišila 4. základní skupiny rodičů; některé z nich se rozpadají na další podskupiny

■ 1. RODIČ JAKO PROBLÉM

- ◆ *RODIČ ŠPATNÝ*
- ◆ *RODIČ NEZÁVISLÝ*
- ◆ *RODIČ SNAŽIVÝ*

2. RODIČ JAKO KLIENT (ZÁKAZNÍK)

- ***RODIČ, KTERÝ NEJLÉPE ZNÁ SVÉ DÍTĚ, JE ODBORNÍKEM***
- ***RODIČ, KTERÝ TVRDÍ, ŽE JEDINÝM ODBORNÍKEM NA DÍTĚ JE UČITEL***

3. RODIČ JAKO PARTNER

- ***RODIČ JAKO VÝCHOVNÝ PARTNER***
- ***RODIČ JAKO SOCIÁLNÍ PARTNER***

4. **RODIČ JAKO OBČAN** – zcela nová role, která se objevuje na počátku 90. let.